

Okolnosti vylučující protiprávnost činu

Za situace, že soud dospěje ke skutkovému závěru, že provedené dokazování neumožňuje učinění závěru, že obviněný v rozsahu celého skutku, který je mu kladen obžalobou za vinu, jednal za podmínek některé z okolností vylučujících protiprávnost činu, musí v reakci na obhajobu obviněného, která se beztrestnosti jednání poukazuje na splnění podmínek takové okolnosti (např. nutné obrany či zadržení podezřelého) domáhat, uvážit, zda se ze strany obviněného nejednalo o jednání excesivní a zda nevyvstává důvod k aplikaci § 18 odst. 4 tr. zákoníku či alespoň přiznání polehčující okolnosti podle § 41 písm. g) tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 6 Tdo 230/2023-403 ze dne 11.4.2023)

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání, které podal obviněný J. G., nar. XY, trvale bytem XY, XY, proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2022, č. j. 7 To 236/2022-356, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 91 T 152/2019, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se zrušují rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2022, č. j. 7 To 236/2022-356, jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 10. 6. 2021, č. j. 91 T 152/2019-287, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Městskému soudu v Brně přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně (dále „soud prvního stupně“ nebo „nalézací soud“) ze dne 10. 6. 2021, č. j. 91 T 152/2019-287, byl obviněný J. G. (dále „obviněný“, příp. „dovolatel“) uznán vinným přečinem ublížení na zdraví ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 146 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jichž se podle jeho skutkových zjištění dopustil způsobem specifikovaným ve výroku tohoto rozsudku.

2. Obviněný byl za tyto přečiny odsouzen podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání patnácti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu byl uložen trest propadnutí věci, a to 1 kusu taktického bojového pera s označením ESP PEN délky 160 mm s tupým hrotem šířky 3 mm, černé barvy.

3. O odvolání obviněného proti tomuto rozsudku rozhodl Krajský soud v Brně (dále „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 10. 11. 2022, č. j. 7 To 236/2022-356, jímž napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil v celém rozsahu a za splnění podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že uznal obviněného vinným přečinem ublížení na zdraví ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr.

zákoníku k § 146 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jichž se dopustil tím, že

poté, co dne 11. 7. 2019 v době kolem 13:40 hod. v XY na ulici XY jako člen ostrahy obchodního domu Albert přistihl poškozeného A. D., nar. XY, při krádeži zboží v celkové hodnotě 959 Kč a tohoto v prostoru za pokladnou zadržel, odcizené zboží uložené v batohu mu odňal, poškozeného vyzval k následování do zázemí prodejny, přičemž následně poškozený, ačkoliv s tímto navrhovaným postupem souhlasil, začal bez odcizených věcí utíkat;

obžalovaný v reakci na tento útěk začal poškozeného, který již u sebe neměl odcizené věci, pronásledovat v úmyslu ho znovu zadržet, a až před bočním vchodem do prodejny v místech, kde se pohybovalo větší množství lidí, ho dostihl a nejprve ho přitiskl na zeď, poté poškozeného svedl na zem, kde ho zaklekl, a v průběhu tohoto jednání poškozeného nejprve ve stoje přitisknutého na zeď a poté již znehybněného a ležícího na zemi, opakovaně silně bodal nejméně 15 údery kovovým taktickým bojovým perem s označením ESP PEN délky 160 mm s hrotem šířky 3 mm, černé barvy, do oblasti zad, hrudníku a levé nohy, přičemž mu tupým hrotem tohoto taktického pera způsobil vícečetná drobná poranění charakteru tržně zhmožděných ran okrouhlého tvaru na zádech, a to 4x v oblasti nad levou lopatkou a na zadní straně levého ramene a 4x u páteře, dále škrábacovitě oděrky na zádech v oblasti hrudní páteře, na zadní straně levého ramenního kloubu, na zadní straně krku, na zadní straně pravého ramene, v levé bederní krajině a na levé boční straně hrudníku, okrouhlou drobnou oděrku s hematodem v oblasti dolní části hrudní kosti, dále 4 tržně zhmožděné okrouhlé až elipsovité rány na zevní straně levého stehna, kolena a bérce a krevní výron ve střední části zevní plochy levého stehna, pro která byl poškozený citelně omezen v běžném způsobu života v řádu několika málo dnů, a to v důsledku silné bolestivosti v místech průniku relativně tupého předmětu přes kůži, přičemž obžalovaný věděl a byl srozuměn s tím, že při intenzitě jeho útoku, povaze použitého bojového pera a počtu úderů do těla poškozeného hrozí bezprostředně také vznik závažnějších poranění, než jaká nastala, a to zcela reálně zejména v podobě poranění žeber, stěny hrudní, páteře a kolenního kloubu s dobou citelného omezení v rozsahu až do 6 týdnů, obžalovaný přitom uvedeného útoku kovovým bojovým perem zanechal teprve ve chvíli, kdy na něj na místě přítomné nejméně tři osoby, pohoršené jeho chováním, způsobem útoku vůči poškozenému a intenzitou a razancí útoku, hlasitě křičely, aby toho zanechal, a snažily se mu v tomto jeho dalším jednání zabránit, obžalovaný je nakonec poslechl, přestal poškozeného bodat, teprve následně, kdy seděl na stále znehybněném poškozeném ležícím na zemi, zavolal Policii ČR, a vyčkal tak na místě do příjezdu policejní hlídky,

a uvedeného jednání se dopustil přesto, že byl rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. 7 T 148/2018, který nabyl právní moci dne 12. 3. 2019, odsouzen pro zvlášť závažný zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odstavec 1 trestního zákoníku ve stádiu pokusu dle § 21 odstavec 1 trestního zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odstavec 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 36 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání 48 měsíců.

4. Za tyto přečiny obviněného odsoudil podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání patnácti měsíců, pro jehož výkon ho podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu uložil trest propadnutí věci, a to 1 kusu taktického bojového pera s označením ESP PEN délky 160

mm s tupým hrotem šířky 3 mm, černé barvy.

5. Výše citovaným rozhodnutím v předmětné věci předcházelo kasační usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2020, č. j. 6 Tdo 459/2020-222, kterým bylo podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušeno usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 9. 1. 2020, č. j. 7 To 428/2019-167, jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 29. 10. 2019, č. j. 91 T 152/2019-141, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. bylo Městskému soudu v Brně přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Uvedenými rozhodnutími byl obviněný shledán vinným totožným skutkem, který byl kvalifikován jako zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c), e) tr. zákoníku, přečinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a byl mu uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání čtyřiceti měsíců se zařazením do věznice s ostrahou a trest propadnutí věci – taktického bojového pera. Důvodem zrušení obou rozhodnutí (zkráceně vyjádřeno) bylo zjištění dovolacího soudu, že se soudy dostatečně nezabývaly předchozím protiprávním jednáním poškozeného (to nebylo ani zmíněno v tzv. skutkové větě odsuzujícího výroku) a neřešily otázku možného posouzení jednání obviněného jako jednání v nutné obraně či excesu z jejích podmínek, případně možnosti posouzení jednání obviněného vůči poškozenému za podmínek § 76 odst. 2 tr. ř., či vně jeho limitů. V tomto směru Nejvyšší soud uložil nalézacímu soudu, aby se věcí znovu zabýval, přičemž výslovně zmínil i v jakém směru (zejm. body 46. až 48.).

II. Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti citovanému rozsudku krajského soudu podal obviněný prostřednictvím svého obhájce Mgr. Bc. P.M. dovolání, jež opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (pozn. zřejmě míněn dovolací důvod podle písm. h) cit. ust.). Domnívá se, že v jeho věci došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku a jinému nesprávnému hmotněprávnímu posouzení.

7. V první řadě nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že jeho jednání bylo excesem z nutné obrany. Soud rozděluje předmětné jednání na část do odebrání odcizených věcí poškozenému a část, kdy se poškozený pokusil uprchnout z místa, kde se dopustil krádeže. Tento přístup není vhodný zaprvé proto, že se jednalo o události na sebe bezprostředně navazující s celkovým trváním několika minut, kdy měl obviněný pouze několik vteřin k reakci na vzniklou situaci. Dále je třeba poukázat na to, že útok poškozeného, který byl obviněným odvracen, trval i poté, co byly poškozenému odebrány jím odcizené věci. Že takový útok může trvat i po momentu obnovení držby nad kradeným zbožím. Dokládá obviněný na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1281/2015. Podle něj v případě vrácení kradeného zboží bez poškození může poškozené společnosti vznikat nárok na náhradu nákladů spojených se spáchaným skutkem. V tomto směru rovněž cituje rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 9. 2010, č. j. 1 As 34/2010-73. Aby mohl být daný nárok uplatněn, musí být pachatel nejprve zadržen, o což se obviněný snažil. Snaha o zadržení poškozeného (pachatele krádeže) však má i společenský přesah spočívající v zájmu identifikovat pachatele, byť méně závažných deliktů. Z hlediska hodnocení úmyslu i motivu obviněného je vhodné uvést, že to byl on, kdo zavolal policii.

8. Následně obviněný vyjádřil přesvědčení, že odvolací soud nesprávně akcentoval, že poškozený nespáchal trestný čin ale přestupek z důvodu nízké hodnoty odcizených věcí, a tudíž on (obviněný) nemohl postupovat podle § 76 odst. 2 tr. ř., když zadržel poškozeného. Jedná se o restriktivní výklad. Zhodnocení toho, zda jde o trestnou činnost, by mělo být prováděno z pohledu průměrné právně nevdělané osoby a za zohlednění krátkého časového sledu předmětných událostí. Výše škody je dělicí linkou mezi přestupkem a trestným činem v případě krádeže pouze tehdy, pokud zadržovaná osoba (poškozený), nebyla v posledních třech letech za takový delikt odsouzena. Obviněný samozřejmě nemohl vědět, zda tomu tak nebylo, což však nemůže být hodnoceno k jeho tíži. Nadto je absurdní důsledek argumentace odvolacího soudu, podle něž by bylo možné zakročit proti pachateli trestného činu podle § 76 odst. 2 tr. ř., proti pachateli civilního deliktu podle § 14 odst. 2 o. z., ale nikoliv proti pachateli přestupku. Navíc pokud by obviněný poškozeného zadržel bez zákonného oprávnění, musel by být stíhán i za omezování osobní svobody, což se nestalo. Pokud je tedy implicitně akceptováno, že k tomuto oprávněnému zadržení došlo, musí být zároveň přijato, že obviněný použil proti poškozenému násilí k překonání jeho odporu.

9. Nalézací soud posoudil čin obviněného jako výtržnictví, protože osoby přítomné na místě odsoudily jeho jednání. Nebylo však zohledněno, že z těchto osob byli svědci R., M. a V. známí poškozeného. Na druhou stranu jedna osoba jednání obviněného v prodejně podpořila. Nebyl to obviněný, kdo první užil násilí, ale jednal až reaktivně s intenzitou nutně přesahující odpor poškozeného. Kriminalizace výtržnictví má sloužit mj. k zachování veřejného pořádku, což je však cíl, kterého se snažil dosáhnout i obviněný. Poškozený sám vypověděl, že jednání obviněného nepovažuje za protiprávní, na rozdíl o svého jednání.

10. Nesprávné je i posouzení jednání obviněného jako pokusu trestného činu ublížení na zdraví. Závěry znaleckého posudku, že taktickým perem lze poškodit zdraví, nevypovídají o tom, že by obviněný měl úmysl ublížit poškozenému. Útoky nebyly vedeny k lehce zranitelným částem těla poškozeného, kdy poškozený sám je nevnímal jako závažné, přičemž cílem bylo pouze jej zadržet.

11. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2022, č. j. 7 To 236/2022-356 a věc tomuto soudu vrátil k novému projednání a rozhodnutí, přičemž souhlasí s rozhodnutím věci v neveřejném zasedání.

12. Nejvyšší státní zástupce se k dovolání obviněného vyjádřil prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který uvedl, že dovolání obviněného je částečně důvodné. Již nalézací soud dostatečně nerefletoval, že obviněný zprvu v rámci zásahu v prodejně, kdy zadržel věci odcizené poškozeným, nepochybně jednal v nutné obraně a až poté, co jej začal pronásledovat mimo prodejnu, kdy již u sebe poškozený odcizené věci neměl, se o nutnou obranu nejednalo. Jinak vyjádřeno, neposoudil správně otázku extenzivního excesu z nutné obrany. Dále soudy chybně nezohlednily případný exces z občanského zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř., pro nějž, jak bylo v řízení zjištěno, objektivně nebyly splněny podmínky. Nepřípadná není ani námitka dovolatele, že se mohl domnívat, že poškozený je speciálním recidivistou, což by znamenalo, že byly splněny podmínky pro jeho zadržení obviněným. Oba zmíněné excesy mohou mít význam nejen z hlediska výroku o trestu, ale i stran právní kvalifikace, kdy by mohla připadat v úvahu aplikace některé z privilegovaných skutkových podstat či vyloučení kvalifikace předmětného

jednání jako přečinu výtržnictví.

13. Odkazy dovolatele na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 9. 2010, sp. zn. 1 As 34/2010, týkající se otázky trvání nutné obrany při zadržení cestujícího bez platné jízdenky revizorem však již nelze považovat za případné. V takovém případě totiž jde o odvracení stále trvajících útoku, neboť bez zadržení černého pasažéra a zjištění jeho totožnosti by byla ohrožena majetková práva dopravce. Stejně tak není vhodný odkaz na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1281/2015, neboť se týká činu zcela jiné povahy i právní kvalifikace. V případě obviněného nepřichází v úvahu ani posouzení jeho jednání jako svépomoci podle § 14 odst. 2 o. z., neboť již od poškozeného kradené věci získal a jeho svépomoc tak nemohla vést k zajištění majetkového práva.

14. Ačkoliv nelze akceptovat námitky dovolatele o nenaplnění úmyslného zavinění ve vztahu k pokusu trestného činu ublížení na zdraví, lze uvést, že se soudy nezabývaly otázkou užití privilegované skutkové podstaty ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 1 tr. zákoníku. Důvodem jsou skutkové okolnosti naznačující možnost naplnění objektivní stránky tohoto trestného činu. V této souvislosti státní zástupce odkazuje na předchozí jednání poškozeného, které vedlo k excesu obviněného z nutné obrany, vyjádření obviněného v závěrečné řeči o jeho fyzické indispozici a bolestech, které měl při předmětném jednání či jeho tvrzení při hlavním líčení před vydáním kasačního rozhodnutí, že měl „zatměno“. Obviněný tedy mohl jednat v silném rozrušení ze zmatku či jiného omluvitelného hnutí mysli. V tomto směru státní zástupce odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2022, sp. zn. 6 Tdo 262/2022, a na rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky Tábor ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 14 To 99/2017, ve spojení s rozhodnutím Nejvyššího soudu ve věci ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1492/2018.

15. Nepřílehavá je podle státního zástupce dále právní kvalifikace jednání obviněného jako přečinu výtržnictví, neboť jeho snahu o zadržení poškozeného, byť excesivní z hlediska okolností vylučujících protiprávnost, nelze vnímat jako projev záporného vztahu ke společnosti, hodnotám, na nichž je její uspořádání založeno či spoluobčanům. I takové jednání totiž ve svém důsledku směřuje k obraně hodnot chráněných i trestním právem. Dále je otázkou, zda z hlediska zásady subsidiarity trestní represe je vůbec vhodné vyvození trestní odpovědnosti, a to vzhledem k intenzitě následku nedosahující ani prostého ublížení na zdraví, prospěšnému a právem aprobovanému záměru obviněného spočívajícímu v ochraně majetkových práv jiné osoby a tomu, že to byl poškozený, kdo se rozhodl krást a dobrovolně se tak vystavil riziku plynoucímu ze zásahu obviněného. Tyto okolnosti neodpovídají běžně řešené trestné činnosti tohoto typu. Na otázku případné aplikace subsidiarity trestní represe nebylo soudy adekvátně reagováno.

16. Závěrem svého vyjádření státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadený rozsudek Krajského soudu v Brně zrušil, včetně rozhodnutí na něj obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l tr. ř. věc uvedenému soudu přikázal k novému projednání a rozhodnutí. Současně vyjádřil souhlas, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání učinil i jiné než navrhované rozhodnutí [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.].

III. Přípustnost dovolání a obecná východiska rozhodování

17. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV. Důvodnost dovolání

18. Dovolatel ve svém oprávném prostředku z obsahového hlediska uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. [chybně označený podle písm. g) citovaného ustanovení], neboť má za to, že v jeho věci došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku či jinému nesprávnému hmotněprávnímu posouzení. Jeho argumentaci, kterou je možno částečně pod tento důvod dovolání podřadit, nelze považovat za zjevně neopodstatněnou, a tudíž takovou, jež by umožnila, aby o podaném dovolání Nejvyšší soud rozhodl formou jeho odmítnutí podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Na podkladě konkrétních námitek obviněného proto dovolací soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal napadené rozhodnutí a řízení mu předcházející a dospěl k následujícím poznatkům.

A) K námitkám dovolatele, které nelze považovat za důvodné

19. Dovolatel nejdříve namítá nevhodnost rozdělení jeho jednání do dvou částí, tedy

- do zadržení poškozeného uvnitř prodejny společnosti Albert Česká republika, s. r. o. (dále jen „spol. Albert“) a odnětí jím odcizených věcí (dále část první) a
- od chvíle, kdy poškozený začal obviněnému unikat mimo prodejnu, kde jej obviněný zadržel (dále část druhá).

Namítá, že druhá zmíněná část jeho jednání nespadá pod exces z nutné obrany, jak věc vyhodnotily oba soudy nižších stupňů, neboť podle něj šlo stále o zásah (oprávněné jednání) v jejím rámci.

20. Pokud jde o samotné rozdělení jednání obviněného – které v jeho celistvosti, tj. včetně jednání obviněného právem dovoleného, v tzv. skutkové větě výroku rozsudku vyjádřil až odvolací soud – do dvou částí se závěrem, že jeho první část spadala pod nutnou obranu podle § 29 odst. 1 tr. zákoníku a jeho zbytek nikoliv, pak s tímto posouzením ze strany soudů nižších stupňů je možno souhlasit. Tvrzení dovolatele, že se veškerého jednání dopustil za splnění podmínek nutné obrany a nikoli v jejím (zjevně již extenzivním) excesu, tedy přisvědčit nelze.

21. V daném směru lze odkázat především na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, s jehož zněním se v zásadě ztotožnil i odvolací soud, v němž nalézací soud (v bodě 23.) uvedl, že o podřaditelnosti jednání obviněného v počáteční fázi jeho zákroku proti poškozenému pod nutnou obranu ve smyslu § 29 odst. 1 tr. zákoníku z důvodů zde vyložených není pochyb. Uvedený soud nicméně poté na základě následující argumentace [„... co přistihl pachatele hned za pokladní zónou

(což jasně zaznamenává kamerový systém) a poprvé poškozeného svedl na zem, měl možnost se seznámit (a to také učinil) s obsahem příručního zavazadla, tedy batohu poškozeného D. ... Ujistil se, že výhradně v batohu se nachází odcizené zubní kartáčky. Nemohl reálně očekávat, že by eventuálně nějaké další odcizené zboží měl poškozený jinde, ten měl pouze dlouhé kalhoty a na horní části těla triko s krátkým rukávem. Nadto od samého počátku trestního řízení obžalovaný doznával, že viděl ukládat odcizené drobné zboží výhradně do batohu a pokusil se až účelově tuto verzi zpochybnit v rámci hlavního líčení dne 3. 6. 2021. Z videozáznamu je pak nepochybné, že jakmile obžalovaný stoupl od poškozeného, poškozený souhlasil s přesunem do služební místnosti a přivolání policejní hlídky. Poškozený se poté sice dal na útěk, avšak v tomto čase, a to přesně v 13:37:55 hod. na zaznamenaném záznamu, batoh zůstává zcela v držení obžalovaného a s ním tedy i všechny odcizené věci!“] dospěl k závěru, že při dále popsáném jednání (část druhá) již obviněný za podmínek nutné obrany nejednal. Tento právní závěr dovolací soud sdílí, a to z následujících důvodů.

22. Prvně je vhodné připomenout, že nutné obrany lze nepochybně užít i vůči pachateli, který odnáší odcizené věci, neboť útok na majetkové zájmy trvá, i když je trestný čin dokonán (odnětím věcí z dispozice oprávněné osoby) a pachatel (útočník) odchází z místa činu. Není přitom důležité, zda byla jednáním pachatele zcela naplněna skutková podstata trestného činu, neboť nutné obrany lze užít i vůči útokům proti zájmům chráněným trestním zákonem, nedosahujícím intenzity trestné činnosti. Obecně se zastává názor, že nutné obrany lze použít i vůči útoku, jehož společenská škodlivost je tak nízká, že se jedná o přestupek. V dané souvislosti je toliko zdůrazněna otázka zpřísnění požadovaného poměru přiměřenosti nutné obrany. (srov. např. Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné, Obecná část. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2012, str. 437). Z hlediska jednání útočníka (a tím možnosti obránce jednat v mezích nutné obrany z pohledu časového kritéria) je třeba připomenout, že koncový moment nutné obrany je v okamžiku, kdy již nehrozí nebezpečí vzniku dalších škod, tedy když již útok na zákonem chráněné zájmy byl zcela ukončen. Proti útoku, který je již dokončen, není nutná obrana již přípustná (např. když útočník ukončil fyzické napadení, kterým úmyslně způsobil ublížení na zdraví, odchází a v tom okamžiku po něm poškozený hodí kamenem, nelze takové jednání považovat za nutnou obranu). Nemůže už jít o případ nutné obrany, jakmile se pachatel dopustí činu, když útok na něho byl již skončen (srov. R 77/1952) [ŠÁMAL, Pavel. § 29 (Nutná obrana). In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 404, marg. č. 4.].

23. Z výše prezentované pasáže rozsudku nalézacího soudu (s jehož skutkovými zjištěními se odvolací soud ztotožnil) vyplývá, že útok poškozeného proti zájmu na ochraně majetku skončil ve chvíli, kdy z jeho dispozice obviněný odebral všechny odcizené věci. Skutečnost, že u sebe další kradené zboží poškozený neměl a obviněný si toho byl vědom, přitom vyplývá i z informací od obviněného, který neuvedl nic v tom smyslu, že by si myslel, že poškozený má u sebe další odcizené zboží (nacházející se mimo batoh poškozeného). Naopak vypověděl, že poškozeného pronásledoval, aby jej zadržel (č. l. 135, 136), aby ho zpacifikoval a tento mu neutekl. Nadto poškozený byl relativně lehce oblečen, což nalézací soud rovněž správně neopomněl zmínit. Vše je pak z objektivního hlediska podtrhováno kamerovým záznamem, z něž je patrné, že poškozený vkládal zboží pouze do batohu (viz rovněž bod 4. rozsudku odvolacího soudu). Nelze tudíž tvrdit, že by i následné jednání obviněného (tj. pronásledování poškozeného a jeho násilné zadržení) spadalo pod institut nutné obrany, jehož aplikace vyžaduje odvracení (v době zásahu obránce) přímo hrozícího nebo trvajících útoku.

24. Pokud se obviněný, skrze odkaz na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1281/2015, snaží přesvědčit dovolací soud, že nutné obrany lze užít i k zajištění možnosti uplatnění nároku na náhradu škody, pak tomuto závěru nelze přisvědčit. Z provedeného výkladu pro práve projednávanou věc vyplývá, že ve chvíli, kdy již v důsledku protiprávního jednání útočnicka škoda vznikla a nehrozí její další prohlubování, nelze v případě dalších zásahů obránce hovořit o jednání v rámci nutné obrany podle § 29 odst. 1 tr. zákoníku. I kdyby tedy v souvislosti s prvotním zadržením poškozeného u pokladen předmětné prodejny (dále) vznikala spol. Albert nějaká škoda (a obviněný ani nespecifikuje, jak by k tomu v práve projednávané věci mohlo dojít), nejednalo se v případě následného útěku poškozeného o trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem. Ostatně opačný závěr, by vedl k absurdnímu důsledku, kdy by například oběť trestného činu ublížení na zdraví poté, což již útočnick ukončil fyzické napadení a odchází, mohla tvrdit, že když v takové situaci útočnicka atakovala, jednala v rámci nutné obrany, protože chtěla zajistit svoje zájmy na náhradu majetkové či nemajetkové újmy. Takový přístup by byl zcela v rozporu s výše citovaným výkladem (aprobovaným doktrínou i praxí) k problematice pojmu bezprostředně hrozícího nebo trvajícího útoku.

25. Vhodno dodat, že stejně jako nutná obrana mířená proti útoku na majetek i institut náhrady škody slouží k ochraně majetkových práv. Je však třeba rozlišovat, že účelem nutné obrany je zabránění útoku či jeho pokračování a vzniku škody (či obecněji újmy) skrze daný útok. Ve vztahu k ochraně majetkových práv tak má preventivní či újmě zamezující charakter. Na druhou stranu náhrada škody a zajištění jejího vymození má ve vztahu k útoku, jímž byla tato škoda způsobena, povahu nápravnou (reparační), resp. nastupuje až po jeho ukončení. Ve chvíli, kdy již škoda vznikla a útok, který by ji mohl navýšit, nepokračuje, nelze k zabezpečení náhrady způsobené škody užít institutu nutné obrany. K takovému cíli jsou určeny jiné instituty, v jistém smyslu například i možnost zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu podle § 76 odst. 2 tr. ř. Byť jeho primárním účelem je dosažení možnosti provést všechny potřebné úkony pro prověření podezření ze spáchání trestného činu, v konečném důsledku může při odsouzení vést k rozhodnutí o náhradě újmy v adhezním řízení. Případně lze (za splnění jeho podmínek) odkázat na institut svépomoci podle § 14 odst. 2 o. z.

26. Dílčímu závěru nalézacího soudu, resp. i shodně vyznívajícímú závěru soudu odvolacího, že nelze hovořit o vyloučení protiprávnosti jednání obviněného (z důvodu nutné obrany) poté, co již poškozenému odňal odcizené zboží v rámci jednání za podmínek § 29 odst. 1 tr. zákoníku, tak nelze nic vytknout. V práve řešené věci obviněný útoku na majetková práva spol. Albert zamezil svým jednáním, jež se uskutečnilo v prostorách prodejny. Poté, co začal poškozeného pronásledovat a násilně zadržovat, byť v přímé souvislosti s již ukončeným útokem poškozeného, již za podmínek § 29 odst. 1 tr. zákoníku ani podle názoru Nejvyššího soudu nejednal. Dovolací argumentaci obviněného v tomto směru je tedy třeba označit za zjevně neopodstatněnou.

27. Nad rámec uvedeného lze akcentovat, že ani sám obviněný navíc nekonkretizuje, jakým způsobem mělo být poškozeným po odnětí jeho batohu útočeno na majetková práva spol. Albert. Nelze přitom odhlédnout od toho, že obviněný v rámci svojí výpovědi vůbec nezmiňoval, že by po prvním zadržení poškozeného tohoto pronásledoval kvůli případným dalším majetkovým zájmům spol. Albert (body 3. – 5. rozsudku nalézacího soudu). Naopak sám v souvislosti se svým zákrokem zmiňoval spíše, že se snažil poškozeného zadržet.

28. Na výše uvedeném nic nemění ani odkazy dovolatele na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze

dne 9. 9. 2010, sp. zn. 1 As 34/2010, neboť v označené věci se jednalo o odvrácení trvajících útoku „černého pasažéra“ na majetková práva dopravce. Tento útok spočíval v tom, že cestující užíval prostředky hromadné dopravy bez platné jízdenky a stále trval, když se snažil uniknout revizorovi. Revizor proti danému cestujícímu zasáhl v souvislosti s právě probíhajícím závazkem, tedy ve chvíli, kdy dopravce aktuálně poskytoval plnění z konkludentně uzavřené smlouvy, za kterou však cestující neuhradil a plánoval neuhradit jízdné. Zásahem revizora tudíž nedocházelo k zajištění možnosti dopravce dosáhnout náhrady škody způsobené již dokončeným útokem proti zákonem chráněným zájmům. Jednání revizora směřovalo k zajištění toho, že cestující splní povinnost pro něj plynoucí z daného závazkového vztahu a škoda tak dopravci nevznikne.

B) K námitkám dovolatele svědčícím o vadném hmotně právním posouzení skutku

K problematice nutné obrany a excesu z ní

29. Dovolatel prezentuje nesouhlas s hodnocením odvolacího soudu, podle něž bylo jeho jednání po odebrání odcizených věcí poškozenému excesem z nutné obrany, což měl uvedený soud založit na úvaze, že obviněný překročil povinnosti i oprávnění příslušníka ostrahy. Z kontextu návaznosti rozsudku odvolacího soudu na obsah rozsudku nalézacího soudu, který vyloučil, že by se obviněný čin, jímž ho uznal vinným, dopustil v rámci excesu (ať již extenzivního či intenzivního) z nutné obrany, lze zjistit, že odvolací soud se k právní problematice excesu z nutné obrany a jejích právních důsledcích s vazbou na jím posuzované jednání obviněného ve skutečnosti nevyjádřil, neboť se fakticky omezil na vyložení toho, proč obviněný nemohl po prvním zadržení poškozeného jednat v rámci nutné obrany. V daném směru zdůraznil, že nebylo jeho povinností jako příslušníka ostrahy zasahovat, jakkoliv jinak než odebráním odcizených věcí.

30. Uvedené konstatování vyplývá i z toho, že odvolací soud v podstatě aproboval právní závěry soudu prvního stupně, resp. z nich vycházel, a o zrušení jeho rozsudku rozhodl pouze kvůli nutnosti doplnit skutkovou větu v souladu s pokyny obsaženými v předchozím kasačním rozhodnutí dovolacího soudu. Nalézací soud přitom zcela explicitně uvedl, jak již bylo zmíněno, že jednání obviněného nebylo ani jedním z druhů excesu z nutné obrany.

31. Jak je zřejmé z dosud uvedeného, problematiku ne/splnění podmínek nutné obrany řešil odvolací soud (zcela nedůvodně) se zdůrazněním postavení, v němž se obviněný nacházel (pracovník ostrahy), a s přihlédnutím k povinnostem, které mu z jeho pracovního zařazení vyplývaly („veškeré jednání obžalovaného bylo podřízeno jednoznačnému excesu z jinak řádného plnění povinností ostrahy prodejny“). Předmětné námitce obviněného, která vůči takovému přístupu brojila, je možné přisvědčit v tom směru, že jeho profesní působení jako člena ostrahy v předmětné prodejně není nikterak relevantní stran posouzení toho, zda byla naplněna kritéria nutné obrany. Jejich součástí totiž není výkon jakékoliv profese a obráncem tak může být prakticky kdokoliv (za respektování zákonných charakteristik nutné obrany – kupř. nutnou obranu nemůže užít útočník, který se následně brání fyzickému zásahu obránce). Plyne to ze samotné podstaty nutné obrany, jíž je odvrácení útoku na zájmy chráněné trestním zákonem kýmkoli (nejen tedy jen osobou, vůči níž útok přímo směřuje), kdo se rozhodne ve prospěch takového zájmu zasáhnout, neboť čin směřující k zabránění společensky škodlivého útoku nahrazuje vlastně zásah orgánů veřejné moci. Samotný

závěr soudů, že obviněný již nejednal po prvním zadržení poškozeného v nutné obraně, je však možné označit za správný. Za nedostatek obou rozhodnutí však Nejvyšší soud pokládá absenci dalších úvah stran otázky excesu z podmínek nutné obrany, jak je rozvedeno níže.

32. Jak již uvedeno, soudy se po označení části jednání obviněného za nepodřaditelné pod nutnou obranu dostatečně nezabývaly tím, zda se nejednalo o exces z ní (případně dospěly k chybným závěrům). Ačkoliv obviněný dané pochybení ve svojí argumentaci zcela nevystihl, Nejvyšší soud má za to, že se jím musí zabývat. Je tomu tak proto, že posouzení otázky nutné obrany ze strany soudů dovolatel zpochybnil prvně jako celek a následně napadl konkrétně posouzení excesu z ní, byť závěry obsažené v jeho argumentaci pochybení soudů minuly.

33. Nalézací soud v bodě 23. jeho rozsudku uvedl, že se nelze ztotožnit s argumentací obhajoby, podle níž měl obviněný jednat v rámci excesu z nutné obrany, když pronásledoval a následně před prodejnou spol. Albert zadržel poškozeného. Ve stejném bodě tento svůj závěr podkládá tvrzením, že „... se nejedná ani o případ tzv. excesu z mezí nutné obrany, a to jak excesu intenzivního, který se týká míry obranného zákroku, nebo excesu intenzivního (pozn. zřejmé míněno excesu extenzivního), kdy se jedná o exces co do doby zákroku, kdy obrana nebyla provedena v době, kdy útok přímo hrozil nebo trval. Jednání obránce po skončení útoku pod nutnou obranu již zahrnout nelze ...“.

34. Z citované pasáže rozsudku nalézacího soudu vyplývá nepochopení podstaty tzv. extenzivního excesu z nutné obrany. Právě to, že útok již netrval, ale obránce pokračoval ve fyzické konfrontaci s (původně) útočníkem znamená, že došlo k vybočení z mezí nutné obrany, a to extenzivně. Jinými slovy řečeno, to, že útok již byl dokončen, ale obránce pokračoval ve svém zásahu proti útočníkovi, je v podstatě definicí extenzivního excesu z nutné obrany, nikoliv okolností jej (tj. takovýto exces) vylučujících. Stále je samozřejmě nutné, aby byla zachována dostatečná časová blízkost mezi excesivním zásahem obránce a ukončením útoku, resp. i věcné propojení reakce obránce na protiprávní jednání útočníka. V předmětné věci tomu tak ovšem zjevně bude, neboť mezi ukončením útoku poškozeného (odebrání odcizených věcí obviněným) a následným zásahem obviněného (pronásledování poškozeného a jeho zadržení) proběhlo jen několik vteřin. Tyto fáze na sebe v podstatě přímo navazovaly, přičemž obviněný (i z hlediska subjektivního) způsobem v rozhodnutích soudů popsáním (část druhá) tak jednal v důsledku protiprávního jednání poškozeného (odcizení zboží v prodejně) a v bezprostřední časové i místní návaznosti na ně.

35. Pokud výše zmíněná úvaha nalézacího soudu měla vyjádřit, že za extenzivní exces z nutné obrany považuje pouze případ, kdy obránce jedná proti trvajícímú útoku, přičemž v této obraně pokračuje i po jeho skončení, a nikoliv i situaci, kdy obránce teprve poté, co trvající útok skončil, se vzepjal k „obraně“, resp. kdy tu byla aktivita obránce pozastavena (od zadržení kradených věcí) a poté obnovena (od momentu útěku útočníka), tak co do odpovědnostních důsledků jednoho i druhého případu excesivního jednání tu rozdíl není. V obou případech bude takový obránce trestně odpovídat za trestný čin, který spáchal mimo dosah podmínek nutné obrany (nebude-li jeho trestní odpovědnosti vyloučena pro nástup jiné okolnosti vylučující protiprávnost jeho činu – zde např. dále zvažované zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř.), jmenovitě zákonem požadovaných časových souvislostí mezi útokem a obranou. Proto není důvod vylučovat z rozsahu pojmu extenzivního excesu z nutné obrany i případ uvedený jako druhý, tzn. ono „vzepjetí se“ k obraně až poté, co útok skončil. Ani jeden ze soudů však tuto právní otázku neposoudil správně a nezabýval se tak ani důsledky z ní plynoucími pro závěr o trestní odpovědnosti dovolatele.

36. Jelikož v případě extenzivního excesu z nutné obrany nejsou její podmínky zcela naplněny [čímž je vyloučeno dovození závěru o trestní neodpovědnosti obviněného a tím i možnost rozhodnout ve věci způsobem upraveným v § 226 písm. b) tr. ř.], je třeba takové excesivní jednání obviněného posuzovat podle obecných zásad o trestní odpovědnosti. Je však nutné se nejdříve zabývat tím, zda toto vybočení z mezí nutné obrany zároveň nenaplnňuje kritéria zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř. V takovém případě by (při splnění podmínek plynoucích z jeho znění) dané jednání (realizované mimo rámec nutné obrany) nebylo protiprávní, neboť by bylo právním řádem dovolené, bylo by oprávněné a v důsledku toho i beztrestné.

K problematice zadržení osoby podezřelé a excesu z něj

37. Závěr o nesplnění podmínek § 76 odst. 2 tr. ř. založily soudy nižších stupňů na zjištění, že poškozený nespáchal trestný čin a z tohoto důvodu nebyl obviněný oprávněn vůči němu zakročit způsobem upraveným v citovaném ustanovení trestního řádu. Obviněný ve svém dovolání vůči tomu (konkrétně tedy k otázkám spojeným s posouzením jeho jednání podle § 76 odst. 2 tr. ř.) vznesl námitku, že nebylo prokázáno, že by v momentu, kdy se rozhodl zadržet poškozeného, věděl, jakou mají odcizené věci hodnotu. Považuje přitom za vhodné posuzovat naplnění kritérií zadržení podle všech okolností věci, nikoliv pouze formálně. V jiné části svého dovolání přitom zdůrazňuje, že měl pouze 1–2 vteřiny na rozhodnutí, zda bude poškozeného pronásledovat.

38. Tyto námitky dovolatele směřují podle názoru Nejvyššího soudu spíše do procesní (resp. skutkové) roviny věci, neboť se týkají skutkového zjištění, zda obviněný věděl, jaká je hodnota odcizeného zboží, a až sekundárně do oblasti právního posouzení protiprávnosti jeho jednání.

39. V této souvislosti je nutno konstatovat, že obviněný vymezil jím vznesené dovolací důvody, skrze které daná rozhodnutí napadá, poněkud nepřesně. Slovně totiž vyjádřil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. spočívající v nesprávnosti právního posouzení jeho skutku či jeho hmotněprávního posouzení, ovšem zároveň odkázal na ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v jehož rámci lze mj. posuzovat souladnost provedení dokazování s rozhodnými skutkovými závěry určujícími pro naplnění znaků trestného činu. S ohledem na právo dovolatele na spravedlivý proces a odmítnutí přílišného formalistického přístupu k projednání jeho dovolání, považuje Nejvyšší soud za nezbytné se těmito námitkami po obsahové stránce [z hlediska první varianty dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.] zabývat.

40. Pro posouzení výše zmíněných námitek dovolatele a toho, zda dospěl nalézací (potažmo odvolací) soud k přijatelným skutkovým zjištěním o subjektivní představě dovolatele, resp. jeho vědomosti o hodnotě odcizených věcí, příp. osobnosti pachatele (zakládající trestnost činu pro jeho recidivu), a potažmo přílehlavým závěrům stran hodnocení jednání obviněného z hledisek § 76 odst. 2 tr. ř., je nejdříve vhodné zrekapitulovat úvahy soudu prvního stupně. Nalézací soud se této problematice věnoval v bodě 24. jeho rozsudku, kde jako primární důvod pro nemožnost aplikace § 76 odst. 2 tr. ř. uvedl, že poškozený objektivně vzato nespáchal trestný čin, jelikož nebyl ve vztahu k trestnému činu krádeže speciálním recidivistou a zboží, které odcizil nedosahovalo hodnoty požadované § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. V této souvislosti nalézací soud podotkl, že obviněný moc dobře věděl, jaké zboží měl poškozený u sebe, jelikož mu prohledával batoh. Současně uvedl, že obviněný neměl důvod (neznal ho, nic o jeho minulosti nevěděl) domnívat se, že poškozený je speciálním majetkovým recidivistou. Proto uzavřel, že si musel být vědom, že nezadržuje pachatele trestného činu krádeže. S

tímto hodnocením lze souhlasit ohledně otázky recidivy, tím spíše, že obviněný neuvedl žádné skutečnosti, které by jej měly stran této otázky vést k pozitivnímu závěru (či představě) o její danosti. Nelze se však ztotožnit s hodnocením věci z hlediska představy obviněného o hodnotě odcizených věcí.

41. V první řadě je třeba uvést, že zjištění nalézacího soudu, podle kterého měl obviněný prohledávat oběma rukama batoh poškozeného po dobu 15 vteřin je v rozporu s obsahem kamerového záznamu (č. l. 100), který takto analyzoval. Z něj jednoznačně vyplývá, že obviněný otevřel batoh poškozeného a pouze do něj krátce nahlédl (po dobu 1 vteřiny - v čase 13:37:38 - 13:37:39 kamerového záznamu) a jakmile uviděl kradené zboží, zase ho zavřel. Nelze tudíž hovořit o jakkoliv důkladném prohledání batohu „oběma rukama“, které by vylučovalo, že v něm mohlo být i další zboží. Obviněný sám vypověděl, že po otevření batohu pouze viděl, že „... nahoře je nějaká drogerie ... .. nějaký kartáčky z naší prodejny ...“, což nevylučuje, že by v batohu mohlo být další kradené zboží. Rovněž je třeba poukázat na prostý fakt, že celá situace od nahlédnutí do batohu do útěku poškozeného trvala pouhých několik vteřin. Po osobách snažících se postupovat podle § 76 odst. 2 tr. ř. přitom nelze spravedlivě požadovat, aby zejména ve vyhrocených situacích během několika vteřin vyhodnotily hodnotu kradeného zboží a zamyslely se nad tím, zda se z právního hlediska jedná o trestný čin. Mimo jiné z tohoto důvodu obsahuje trestní zákoník ustanovení § 18 odst. 4 (Kdo při spáchání činu mylně předpokládá skutkovou okolnost, která vylučuje jeho protiprávnost, nejedná úmyslně; tím není dotčena odpovědnost za trestný čin spáchaný z nedbalosti.), v němž je upraven pozitivní skutkový omyl o okolnostech vylučujících protiprávnost, který změkčuje dopad trestní odpovědnosti tím, že pro případ jednání pachatele v rámci pouze domnělé okolnosti vylučující protiprávnost nepřipouští úmyslné zavinění trestného činu.

42. Z výše popsané situace vyplývá, že skutkové zjištění soudů ohledně okolnosti významné pro právní posouzení skutku (vědomosti obviněného o tom, že nejsou splněny podmínky pro zadržení poškozeného podle § 76 odst. 2 tr. ř.) je zjevně rozporné s obsahem provedených důkazů. Při ustálení skutkových zjištění, která by odpovídala obsahu provedených důkazů, a to i s uplatněním principu in dubio pro reo a zohledněním údajů obsažených ve výpovědi obviněného o důvodech jeho pronásledování poškozeného totiž nelze konstatovat, že „obžalovaný velmi přesně věděl, co poškozený odcizil“. Za tohoto stavu patrně nelze podle názoru Nejvyšší soudu u obviněného spolehlivě vyloučit existenci pozitivního skutkového omylu o okolnosti vylučující protiprávnost. Tedy jeho omylu o splnění podmínek pro zadržení poškozeného podle § 76 odst. 2 tr. ř., jmenovitě podmínky „přistižení při trestném činu“, který by se posuzoval hmotně právně s oporou o ustanovení § 18 odst. 4 tr. zákoníku. Pokud se soudy obou stupňů otázkou aplikace citovaného ustanovení trestného zákoníku v souvislosti s právním posouzením skutku kladeného obviněnému za vinu vůbec nezabývaly, zatížily svá rozhodnutí vadou svědčící i naplněnosti dovolacího důvodu upraveného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. zákoníku v jeho první variantě, tj. nesprávného hmotně právního posouzení skutku, jak bude ještě dále rozvedeno.

43. V rámci úplnosti je vhodné dodat, že nebylo namístě (a v uvedeném směru tedy soudy nepochybily) se zabývat možností užití § 18 odst. 4 tr. zákoníku v souvislosti s dovozením extenzivního excesu obviněného z podmínek nutné obrany. Závěr o existenci pozitivního skutkového omylu obviněného o okolnosti vylučující protiprávnost činu (zde o splnění podmínek nutné obrany) totiž vylučuje (v této části) správné skutkové zjištění soudů, že si obviněný byl v souladu se skutečností vědom toho, že prchající poškozený u sebe další odcizené zboží nemá (a že ani neměl důvod se oprávněně domnívat, že je tomu jinak), resp. že se při pronásledování poškozeného chtěl

dosáhnout jen jeho zadržení.

44. Jak bylo shora zmíněno, pokud by dovolatel jednal v pozitivním skutkovém omylu o splnění podmínek pro zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř. (tj. podmínky „přistižení při trestném činu“), vylučovalo by to jeho úmyslné zavinění. Platilo by to ovšem jen pro rozsah jeho jednání v mantinelech okolnosti vylučující protiprávnost, jejíž podmínky ze skutkového hlediska mylně považoval za splněné (tedy zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř.).

45. Uvedené však již nelze vztahovat na jednání úmyslně excesivní (v tomto smyslu by bylo vhodné spíše hovořit o kvaziexcesu, protože podmínky pro zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř. objektivně nikdy nebyly splněny a nebylo tak možné z nich vybočit). Konkrétně ve věci projednávané je tak nezbytné se zabývat otázkou, zda dané kvaziexcesivní jednání obviněného nespočívalo v intenzitě jeho zásahu vůči poškozenému, tedy v použití taktického pera při snaze jej zadržet. Stran takového jednání, tj. úmyslně excesivního, by tak obviněný stále mohl být uznán vinným úmyslným trestným činem podle okolností dokonaným, nebo jeho pokusem, a to v rozsahu spáchaného kvaziexcesu, vše za splnění podmínky důvodnosti aplikace norem trestního práva (míněno z hlediska jeho pojmání jako ultima ratio, resp. jeho subsidiární povahy).

46. Patrně není nezbytné připomínat, že zpravidla nedochází k omezení trestní odpovědnosti osoby původně zakročující za skutečného splnění podmínek okolností vylučujících protiprávnost, pokud tato z rámce příslušné okolnosti vybočí s úmyslem spáchat trestný čin, kupř. při pohánění excesivního jednání pomstychtivostí. Tato je odpovědná za trestný čin, jehož znaky po subjektivní a objektivní stránce naplní, nikoli tedy snad pouze pro čin nedbalostní. Pokud toto platí v případě osoby jednající původně za reálného splnění podmínek vylučujících protiprávnost činu, tím spíše to musí platit pro situaci osoby od počátku jednající pouze pod vlivem pozitivního skutkového omylu o jejich existenci (argumentum a minori ad maius) – v případě posuzovaném stran splnění zákonných podmínek pro zadržení osoby podezřelé podle § 76 odst. 2 tr. ř.

47. V takové situaci, tj. kvaziexcesu z institutu zadržení, jehož podmínky byly obviněným chybně předpokládány, by nebylo automaticky vyloučeno dovození úmyslného zavinění obviněného, a tím vyvození jeho trestní odpovědnosti (za jeho úmyslně excesivní jednání) pro některý dolůžní trestný čin určený k ochraně zdraví člověka, tedy pokus přečinu ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1, § 146 odst. 1 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným dovoláním napadenými rozhodnutími, příp. pokus přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 21 odst. 1, § 146 odst. 1 tr. zákoníku (v závislosti na posouzení toho, zda je tato kvalifikace odůvodněna skutkovými okolnostmi případu). Ustanovení § 18 odst. 4 tr. zákoníku by se pro rozsah takto excesivního jednání obviněného při právní kvalifikaci jim spáchaného skutku neuplatnil. Daný závěr by však nalézací či odvolací soud mohl učinit až v návaznosti na důkladnější posouzení, zda se obviněný nenacházel v omylu podle § 18 odst. 4 tr. zákoníku stran naplnění podmínek pro zadržení poškozeného ve smyslu § 76 odst. 2 tr. ř., a v návaznosti na to, jakým způsobem (zda vhodným či naopak zjevně nepřiměřeným) vůči poškozenému zakročil.

48. Stran posouzení naplnění subjektivní stránky trestných činů, pro něž byl obviněný uznán vinným, tak bude nutné znovu se zabývat otázkou směru, jakým byl zaměřen jeho úmysl, jak intenzivně si při svém jednání počínal, a zda tak vůbec připadá v úvahu závěr o úmyslném zavinění u některého ze zvažovaných trestných činů. Vyjma pozornosti, kterou je třeba věnovat stránce subjektivní, však nelze pomíjet ani to, co z hlediska možnosti vyslovení viny příslušným trestným činem vyžaduje jeho objektivní stránka, příp. objekt daného trestného činu (zde konkrétně ve vztahu k trestnému činu

výtržnictví).

K trestnému činu výtržnictví

49. Ohledně problematiky naplnění znaků trestného činu výtržnictví, která nebyla hodnocena v návaznosti na výše vyložené závěry, musí Nejvyšší soud připomenout následující. K tomu, aby bylo možné považovat napadení jiného za výtržnost ve smyslu § 358 odst. 1 tr. zákoníku, musí jít o jednání dosahující určité vyšší intenzity a závažnosti srovnatelné s ostatními alternativně stanovenými znaky objektivní stránky trestného činu výtržnictví, u nichž se rovněž vyžaduje vyšší intenzita nebo závažnost, jako je tomu v případě „hrubé neslušnosti“ nebo „hrubého způsobu rušení přípravy nebo průběhu ...“. Ostatně proto i dosavadní a nadále použitelná judikatura dospěla k závěru, že každé fyzické napadení jiného, i když se jej útočník dopustil veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném, nemusí vždy naplňovat skutkovou podstatu trestného činu výtržnictví (viz rozhodnutí pod č. [40/1977](#) Sb. rozh. tr.). Výtržností jako znakem trestného činu je totiž jen jednání, které závažným způsobem narušuje veřejný klid a pořádek a je pro ně typický zjevně neuctivý a neukázněný postoj pachatele k zásadám občanského soužití. Jde zpravidla o násilný nebo slovní projev takového charakteru, že hrubě uráží, vzbuzuje obavy o bezpečnost zdraví, majetku nebo výrazně snižuje vážnost většího počtu osob současně přítomných (viz rozhodnutí pod č. [44/1990](#) Sb. rozh. tr.).

50. Pro trestný čin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku je tedy typický zjevně neuctivý a neukázněný postoj pachatele k zásadám občanského soužití. Při posuzování otázky, zda byly naplněny formální znaky skutkové podstaty uvedeného trestného činu, je proto třeba hodnotit, za jakých okolností byl čin spáchán, jestli šlo o pohnutku, kterou pachatel projevil aroganci vůči ostatním osobám, anebo zda byl např. vyprovokován a vybočil jen z rámce normální reakce. V této souvislosti je nutno zvážit i další okolnosti případu, zejména věk pachatele, intenzitu útoku a způsob provedení činu. Důležité je i zhodnocení osoby pachatele a následku jeho jednání, včetně odezvy u veřejnosti (viz přiměřeně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2001, sp. zn. 3 Tz 208/2001, publikovaný pod č. T 352. ve svazku 14 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

51. Pokud tedy jde o subjektivní stránku daného trestného činu, tak její posouzení ze strany soudů obou stupňů lze vnímat jako velmi strohé. Soudy se zaměřily spíše na posouzení objektivní stránky daného přečinu skrze hodnocení toho, že došlo k výtržnosti napadením jiného, a to veřejně, když jednání obviněného přilákalo více než tři osoby, které jím byly pohoršeny (viz bod 22. rozsudku nalézacího soudu a body 4. a 5. rozsudku odvolacího soudu). Z toho ovšem nevyplývá, zda obviněný chtěl (jak tvrdí nalézací soud) dosáhnout naplnění těchto znaků objektivní stránky a porušení chráněného zájmu spočívajícího v zajištění klidu veřejného života či s tím byl alespoň srozuměn (jak uvádí soud odvolací), nebo jestli jeho jediným cílem bylo zadržení poškozeného, jak ostatně sám vypověděl, když uvedl, že ho chtěl držet, aby mu neutekl, protože ho v tu chvíli nic jiného nezajímalo (č. l. 136), byť je možné, že k tomu použil prostředek neadekvátně nebezpečný (taktické pero).

52. V případě, že by se jednalo o tu alternativu, kdy byl úmysl obviněného zaměřen toliko k zadržení poškozeného, bylo by nutno zvažovat a zvláště pečlivě hodnotit, zda zavinění trestného činu výtržnictví není vyloučeno (i z hlediska eventuálního úmyslu). Tato varianta se přitom a priori nejeví

jako zjevně nepravděpodobná, vzhledem k předchozímu protiprávnímu jednání poškozeného, na nějž obviněný reagoval excesem z nutné obrany zákrokem, který činil v možném pozitivním skutkovém omylu o okolnosti vylučující protiprávnost (tj. o zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř.). O tom, že obviněný sledoval svým jednáním společensky legitimní cíle a že ani nebyl srovnán s porušením zájmu chráněného ustanovením § 358 tr. zákoníku (veřejný klid a pořádek, klidné mezilidské soužití), svědčí i to, že fyzicky vyhrocený konflikt s poškozeným aktivně nevyhledával. Z kamerového záznamu (č. l. 100), výpovědi dovolatele (č. l. 134, 135) a částečně i výpovědi poškozeného (č. l. 279) vyplývá, že se snažil poškozeného nejdříve verbálně přesvědčit ke spolupráci, když se to nepodařilo a poškozený se snažil uniknout, tak ho dovolatel svedl na zem a opět se s ním snažil domluvit. Když dal poškozený najevo úmysl kooperovat, nechal ho obviněný vstát bez projevů agresivity, než se poškozený pokusil utéct. I pokud by byl na místě závěr, že daná situace z hlediska jednání obviněného eskalovala tak, že k zadržení poškozeného použil neadekvátní prostředek – taktické pero (a Nejvyšší soud netvrdí, že tomu tak nebylo), nelze takové jednání automaticky považovat za pokryté úmyslem obviněného (a to i eventuálním) narušit veřejný pořádek a klid občanského soužití a projevit zjevně neuctivý a neukázněný postoj ke společenským hodnotám. Uvedené je pak podtrhováno i skutečností, že podle skutkových zjištění nalézacího soudu, to byl obviněný, kdo na místo zavolal policii, což dále podporuje spíše závěr, že svým jednáním sledoval ochranu společenských hodnot, nikoliv jejich podryvání a pohrdání jimi. V tomto směru třeba poznamenat, že je zcela nepřiléhavým je při posuzování subjektivní stránky jednání obviněného zohledňovat až posléze učiněné zjištění, že poškozený nebyl v daném incidentu pachatelem krádeže a nebyla tak naplněna kritéria pro jeho zadržení. Z poznatku učiněného až po činu, o němž obviněný neměl v době jeho spáchání vědomost (viz body 41. a 42. tohoto usnesení), nelze dovozovat jeho psychický vztah – zavinění obviněného – k předmětnému jednání a následkům z něj plynoucím.

53. S výše uvedeným souvisí i posouzení toho, zda lze jednání obviněného podřadit pod pojem výtržnosti charakterizující znak objektivní stránky – jednání. Zmíněný přístup, kdy soudy konstatovaly naplnění objektivní stránky, neboť čin obviněného byl spáchán veřejně za přítomnosti alespoň tří jeho jednáním pohoršených osob, není dostatečně komplexní. Pokud obviněný sleduje svým jednáním primárně společensky prospěšné cíle a jeho jednání bylo jen vybočením ze sociálně akceptované reakce (exces z nutné obrany a kvaziexces z mylně předpokládaných podmínek zadržení) na protiprávní jednání poškozeného, pak jej nelze posoudit jako výtržnost. Takovým jednáním totiž není projevován zjevně neukázněný a neuctivý postoj k zásadám občanského soužití, ale jako v tomto konkrétním případě především zájem chránit majetková práva a zajistit osobu podezřelou ze spáchání trestného činu.

K trestnému činu ublížení na zdraví, resp. jeho pokusu

54. Ohledně naplnění subjektivní stránky je zohlednění otázek excesu z podmínek okolností vylučujících protiprávnost (těch původně reálně splněných – nutné obrany, i mylně předpokládaných ve smyslu § 18 odst. 4 tr. zákoníku – zadržení) důležité rovněž, když je obviněný odsuzován pro pokus trestného činu ublížení na zdraví, nikoliv pro dokonání trestného činu. Je tak totiž v podstatě tvrzeno, že i když k ublížení na zdraví nedošlo, měl obviněný úmysl jej způsobit (proto pokus), přestože úmysl směřoval v první řadě k odražení útoku a následnému zadržení poškozeného, nikoliv k poškození jeho zdraví. Pokrytí znaků zmíněného trestného činu úmyslem obviněného je tak již v teoretické rovině poměrně značně oslabeno. Nutností tak je, aby soud poskytl náležité odůvodnění se

zohledněním výše popsaných souvislostí. V tomto ohledu lze však uvést, že úvahy soudu prvního stupně (obsažené v bodech 20. a 21. jeho rozsudku) lze považovat za podstatně udržitelnější než v případě posouzení zavinění u trestného činu výtržnictví. Skutečnost, že taktické pero je nástroj, jehož užití může vést k následku ublížení na zdraví přesvědčivě vyplývá ze znaleckého posudku vypracovaného MUDr. Janem Krajsou, Ph.D., přičemž nelze předpokládat, že by obviněný v rámci vyhocené a chaotické situace dokázal určovat sílu úderů takovým způsobem, aby nebyl alespoň srozuměn s tím, že následek ublížení na zdraví může nastat, tedy že jeho vzniku v podstatě nic nebrání. Pokud tedy jde o zavinění ve vztahu k pokusu trestného činu ublížení na zdraví ve formě alespoň nepřímého úmyslu, nelze jej a priori označit za chybné. Nicméně je stále třeba do odůvodnění rozsudku nalézacího soudu obsáhnout konfrontaci úvah o dané formě zavinění s tím, že tak dovolatel jednal v excesu z nutné obrany a zároveň v (kvazi)excesu z podmínek pro zadržení, jejichž splnění mylně předpokládal.

55. Pro dílčí shrnutí Nejvyšší soud uvádí, že byť se jednání obviněného a jeho psychický vztah k němu nejeví jako subsumovatelné pod znaky trestného činu výtržnosti podle § 358 tr. zákoníku, lze stále uvažovat o naplnění znaků pokusu trestného činu ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, příp. (v závislosti na vyhodnocení toho, zda to odůvodňuje excesivnímu jednání obviněného předcházející chování poškozeného) pokusu trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a tr. zákoníku (viz argumentaci státního zástupce v jeho vyjádření k dovolání obviněného - bod 13.). Podle situace v dané věci zjištěné lze totiž považovat za přiléhavé spíše to hodnocení, že obviněný svým jednáním sledoval ochranu společensky uznávaných hodnot, k níž ovšem zvolil prostředek nevhodný, reálně způsobilý přivodit poranění intenzity dosahující trestněprávní úrovně, ačkoliv se tak ve výsledku nestalo z důvodů nezávislých na jeho vůli.

V. Závěrečné shrnutí

56. Z dosavadních výsledků dokazování a právních závěrů, s nimiž se dovolací soud ztotožnil, vyplývá, že trestní odpovědnost obviněného lze vyvodit pouze ohledně jeho jednání mimo rámec okolností vylučujících protiprávnost (tj. mimo limity nutné obrany a zadržení podezřelého). První částí jednání obviněného je jeho zásah vůči poškozenému v prostorách prodejny spadající pod institut nutné obrany podle § 29 odst. 1 tr. zákoníku. Důsledkem toho je, že obviněný může být trestně odpovědný pouze ve vztahu k druhé části jeho jednání spočívající v pronásledování poškozeného mimo prodejnu a následující fyzické konfrontaci poškozeného. Skutečnost, že pouze druhou část jednání dovolatele lze trestně právně postihnout, však neodůvodňuje, aby při jejím právním posouzení bylo odhlíženo od souvislostí, které je třeba s oběma částmi jeho jednání (jako jednoho celku) spojovat.

57. Jak již bylo vyloženo, s excesivním jednáním pachatele z rámce okolností vylučujících protiprávnost zákon spojuje (oproti činu trestnému ve své celistvosti) nejen příznivější dopad v rovině trestního postihu pachatele [viz polehčující okolnost podle § 41 písm. g) tr. zákoníku], nýbrž i v rovině základů trestní odpovědnosti (rovině viny), tj. při stanovení odpovídající právní kvalifikace skutku - viz např. důsledky aplikace § 18 odst. 4 tr. zákoníku. V případě druhé části jednání obviněného přitom podle právního názoru Nejvyššího soudu o takové excesivní jednání jde.

58. Právě proto, aby se případná příznivější kvalifikace skutku, pro který je obviněný trestně stíhán,

případně uvedená polehčující okolnost, mohly v rozhodnutí soudu projevit (s náležitým podkladem ve skutkových zjištěních), je nezbytné, aby součástí popisu skutku, bylo též jednání obviněného reagujícího na protiprávní jednání poškozeného, které bezprostředně předcházelo té části, která zakládá, pro nastalý exces, důvod vyvození trestní odpovědnosti obviněného.

59. Protože právní posouzení skutku (resp. té části, v níž pachatel jednal protiprávně) se nutně může lišit (viz např. výše bod 48. a násl.) v závislosti na tom, zda je předmětem právního posouzení trestní odpovědnosti pachatele je

- a) jeho jednání vůči poškozenému, které je protiprávní jako celek, či
- b) pouze ta jeho část, která představuje vybočení z rámce té či oné okolnosti vylučující protiprávnost činu (jednání excesivní),

je potřebné v případě posledně zmíněné varianty [ad b)] ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku vyjádřit i předcházející (protiprávní) jednání poškozeného, vůči němuž takový pachatel (v případě posuzovaném obviněný v pozici člena ostražky) nejprve oprávněně zasáhl.

60. V obecnosti to znamená, že ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku je třeba popsat veškeré skutečnosti, jež jsou významné pro právní posouzení skutku. Za tyto skutečnosti je v případě excessu obviněného z některé z okolností vylučujících protiprávnost činu nutno považovat ty projevy poškozeného, které iniciovaly excesivní jednání obviněného. Uvedené je nezbytné učinit proto, aby byl vytvořen skutkový základ (vyjma odlišení těchto případů od těch, kdy veškeré jednání pachatele je svou povahou protiprávní a potažmo trestné) pro následné posouzení, že další část jednání obviněného (resp. obecně pachatele) je třeba hodnotit již jako exces (ať již extenzivní, tj. stran doby jednání, či intenzivní, tj. stran jeho intenzity) z příslušné okolnosti vylučující protiprávnost činu.

61. Výše uvedené se pak v předmětné věci projeví konkrétně nutností, aby součástí popisu skutku bylo

- i to jednání obviněného realizované v souladu s právním řádem, které tudíž bylo dovolené a potažmo beztrestné - tedy zákrok obviněného vůči poškozenému na prodejně, který byl proveden v souladu s podmínkami jednání v nutné obraně podle § 29 odst. 1 tr. zákoníku,
- resp. aby popis skutku obsahoval i zmínku o svou povahou protiprávním jednání osoby (pozdějšího poškozeného), vůči níž zpočátku obviněný (zde v pozici obránce v případě jednání v nutné obraně) oprávněně zakročil - tedy odcizení věcí v prodejně poškozeným.

62. Obdobně jako v případě překročení limitů stanovených pro jednání v nutné obraně je třeba přistupovat (již při popisu skutku v tzv. skutkové větě výroku o vině) i ke skutkovému vyjádření těch skutečností, které zakládají důvod pro případné vyvození trestní odpovědnosti obviněného pro vybočení (exces) z limitů stanovených u jiné okolnosti vylučujících protiprávnost činu (v případě posuzovaném ohledně zadržení podezřelého podle § 76 odst. 2 tr. ř.). Stejně požadavky se uplatní i v případě, že soud hodlá vinu pachatele vyslovit v podobě privilegované skutkové podstaty (např. § 146a tr. zákoníku), kdy součástí popisu skutku by mělo být vyličení těch okolností, které odůvodňují její aplikaci (naplnění některého ze znaků snižující společenskou škodlivost činu).

63. Teprve v návaznosti na takto vyjádřené okolnosti, plně vystihující – jak z hlediska objektivního, tak i subjektivního – již ve výrokové části popsaná skutková zjištění soudu rozsudku (ustálená na základě komplexního a požadavku § 2 odst. 6 tr. ř. odpovídajícího hodnocení provedených důkazů), lze přistoupit k právnímu posouzení skutku, pro který je obviněný trestně stíhán.

64. Pokud tomuto požadavku na popis skutku, resp. potažmo výše popsaných právních důsledků, nedostojí soud prvního stupně (jak se navzdor tomu, co Nejvyšší soud vyjádřil již ve svém předcházejícím kasačním rozhodnutí, stalo ve věci posuzované), je na soudu odvolacím, aby svou procesní činností tento nedostatek odvoláním napadeného rozsudku napravil. V návaznosti na tuto korekci je případně jeho povinností reagovat i tomu odpovídající změnou právní kvalifikace posuzovaného skutku či úvah o trestu.

65. Pokud se obhajoba obviněného domáhá závěru o beztrestnosti jeho jednání s odkazem na některou okolnost vylučující protiprávnost (např. nutnou obranu či zadržení podezřelého), je povinností soudu v odůvodnění jeho rozhodnutí obsáhnout úvahy, zda hodnocené jednání nebylo excesem či učiněno ve skutkovém omylu podle § 18 odst. 4. nebo alespoň zvážit přiznání polehčující okolnosti podle § 41 písm. g) tr. zákoníku. Pokud soud v tomto směru své úvahy nevyložil v odůvodnění svého rozsudku, nelze dospět k závěru, že se plně vypořádal s argumenty obhajoby ve smyslu požadavku § 125 odst. 1 věta druhá tr. ř. Poskytnutí náležitého odůvodnění rozhodnutí je přitom jedním ze základních požadavků spravedlivého procesu ve smyslu čl. 36 a násl. Listiny a čl. 6 Úmluvy.

66. Za situace, že soud dospěje ke skutkovému závěru, že provedené dokazování neumožňuje učinění závěru, že obviněný v rozsahu celého skutku, který je mu kladen obžalobou za vinu, jednal za podmínek některé z okolností vylučujících protiprávnost činu, musí v reakci na obhajobu obviněného, která se beztrestnosti jednání poukazuje na splnění podmínek takové okolnosti (např. nutné obrany či zadržení podezřelého) domáhá, uvážit, zda se ze strany obviněného nejednalo o jednání excesivní a zda nevytváří důvod k aplikaci § 18 odst. 4 tr. zákoníku či alespoň přiznání polehčující okolnosti podle § 41 písm. g) tr. zákoníku. Pokud soud v tomto směru své úvahy nevyložil v odůvodnění svého rozsudku, nelze dospět k závěru, že se plně vypořádal s argumenty obhajoby ve smyslu požadavku § 125 odst. 1 věta druhá tr. ř.

67. V případě, že skutková zjištění soudu ohledně vědomosti obviněného o okolnostech vylučujících protiprávnost činu lze označit za zjevně rozporná s obsahem provedených důkazů, vyvstává vada rozsudku odpovídající první variantě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., pro kterou je třeba přistoupit ke zrušení dovoláním napadeného rozhodnutí. Je-li důsledkem vadného skutkového zjištění to, že se soud nezabýval otázkou případné aplikace § 18 odst. 4 tr. zákoníku při právní posouzení jím zjištěného skutku, zatěžuje jeho rozhodnutí vada spočívající v jeho nesprávném hmotně právním posouzení ve smyslu § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v jeho první variantě, která rovněž z tohoto důvodu odůvodňuje zrušení napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

68. Ve věci posuzované Nejvyšší soud uvedené nedostatky shledal v rozhodnutí soudů obou stupňů, které se v návaznosti na jeho předcházející zrušující usnesení věcí obviněného opětovně zabývaly. Jak na to poukázal v předcházejících odstavcích, soudy se řadou skutečností, které mají význam pro posouzení činu kladeného obviněnému obžalobou za vinu, dosud nezabývaly příp. k jejich řešení přistoupily nesprávně. Tato zjištění se proto nutně musela projevit ve způsobu rozhodnutí Nejvyššího soudu o podaném dovolání.

VI. Způsob rozhodnutí o dovolání a důsledky z něj vzešlé

69. Protože Nejvyšší soud zjistil, že dovolání obviněného je z příčin výše vyložených důvodné,

přistoupil podle § 265k odst. 1 tr. ř. ke zrušení dovoláním napadeného rozsudku odvolacího soudu. Neomezil se však toliko na zrušení tohoto rozhodnutí a na něj navazujících rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu (§ 265k věta druhá tr. ř.). Dospěl totiž k závěru, že vada, již je zatížen i předcházející rozsudek soudu nalézacího, nemá svůj podklad jen v nesprávném právním posouzení zjištěného skutkového stavu. Pochybení lze totiž shledávat již na úrovni skutkových zjištění, jejichž ustálení je primárně úkolem soudu prvního stupně. Zejména tomu tak je ve vztahu k otázce představ obviněného ohledně naplnění skutkových okolností umožňujících mu zadržení poškozeného podle § 76 odst. 2 tr. ř. a k tomu se pojící problematice posouzení pozitivního skutkového omylu o okolnosti vylučující protiprávnost podle § 18 odst. 4 tr. zákoníku. Pakliže je důvodné posouzení jednání obviněného podle citovaného ustanovení o pozitivním skutkovém omylu, je třeba, aby tato skutečnost byla vyjádřena ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku, pokud by i v případě takového hodnocení bylo na místě uplatnit trestní odpovědnost.

70. Skutkovou a až sekundárně právní povahu má též hodnocení souvislostí spojených s posouzením problematiky okolností vylučujících protiprávnost a excesů z nich, tedy excesu z nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku a kvaziexcesu z mylně předpokládaných podmínek pro zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř. Je tomu tak proto, že tyto okolnosti je nutné začlenit do (skutkových) úvah o zaměření úmyslu obviněného, a to především s návazností na následnou právní kvalifikaci (či její vyloučení) jeho jednání jako trestného činu výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, popř. i pokusu trestného činu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku ve spojení s § 21 odst. 1 tr. zákoníku, event. trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 1 tr. zákoníku v témže vývojovém stadiu (pokusu), pokud by taková právní kvalifikaci byla odůvodněna skutečnostmi, které zmiňoval nalézací soud ve svém rozsudku (např. bod 23. odůvodnění). V případě opětovného odsouzení obviněného, by případné změny ve skutkovém hodnocení v naznačených směrech, musely být rovněž odraženy ve vyjádření skutku.

71. Úkolem nalézacího soudu je o vině obviněného znovu rozhodnout. V posuzované věci nevzniká pochyb, že obviněný na prodejně vůči poškozenému zasáhl nejdříve oprávněně, tj. v reakci na protiprávní jednání poškozeného spočívající v odcizení věcí a za splnění podmínek § 29 tr. zákoníku. Jeho následný zásah v přímé reakci na toto protiprávní jednání poškozeného pak již byl extenzivním excesem z nutné obrany. Nalézací soud tak bude muset nejdříve:

- napravit své hmotněprávní hodnocení ve vztahu k otázce extenzivního excesu z podmínek nutné obrany,
- následně bude jeho úkolem, za respektování zásady in dubio pro reo, ustálit skutková zjištění stran toho, jaké mohl mít obviněný reálně představy o existenci podmínek pro zadržení poškozeného,
- v souvislosti s předchozím bodem se bude zabývat otázkou aplikace § 18 odst. 4 tr. zákoníku ve vztahu k domnělému splnění podmínek pro zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř., či k problematice (kvazi)excesu z tohoto institutu.

72. V návaznosti na výše uvedené bude soud prvního stupně muset korigovat svoje úvahy především ve vztahu k zavinění trestného činu výtržnictví i k otázce posouzení jednání obviněného jako výtržnosti. Pakliže obviněný svým zásahem reagoval na předchozí protiprávní jednání poškozeného, jemuž se snažil zabránit a následně ho zadržet do příjezdu policie, kterou sám přivolal, je třeba považovat za nesprávný závěr, že byl alespoň srozuměn s tím, že zasahuje do objektu trestného činu výtržnictví spočívajícím v ochraně klidného občanského soužití proti závažnějším útokům narušujícím veřejný klid a pořádek, stejně jako to, že by tak učinil jednáním, které lze považovat za

výtržnost.

73. Dále pokud soud dospěje k závěru o nutnosti odsouzení za pokus trestného činu ublížení na zdraví, bude muset začlenit výše zmíněné úvahy o excesech z podmínek okolností vylučujících protiprávnost (včetně té mylně domnělé – zadržení podle § 76 odst. 2 tr. ř.) do úvah o zavinění tohoto trestného činu. Pakliže by za tento trestný čin nalézací soud dovolatele odsoudil, bude muset zohlednit, že spáchání trestného činu v rámci excesu z nutné obrany je obecně polehčující okolností podle § 41 písm. g) tr. zákoníku. Stejně tak jednání v pozitivním skutkovém omylu o okolnosti vylučující protiprávnost, kdy se obviněný snažil v návaznosti na krádež poškozeného tohoto zadržet, obecně snižuje společenskou závažnost jeho jednání, což by mělo být zohledněno v rámci úvah o trestu. Nejvyšší soud poslední zmíněné podotýká, neboť ani jeden ze soudů obou stupňů v tomto směru neshledal žádnou polehčující okolnost (viz bod 28. rozsudku nalézacího soudu a bod 6. rozsudku odvolacího soudu).

74. Konečně je třeba uvést, že vyjádření skutku bude muset obsahovat všechny skutečnosti mající vliv na právní posouzení dané věci. Bude v něm nutné vyjádřit i jednání obviněného, v němž spočívala nutná obrana odebráním batohu s odcizeným zbožím poškozenému a závěr o tom, že policii zavolal obviněný, což i po předchozím kasačním rozhodnutí musel doplnit až odvolací soud, neboť soud prvního stupně opomněl tento pokyn Nejvyššího soudu splnit. Rovněž bude třeba ve skutkové větě případnou existenci pozitivního skutkového omylu obviněného o splnění podmínek pro zadržení poškozeného.

75. Protože ke zrušení dovoláním napadených rozhodnutí došlo výlučně na podkladě dovolání podaného ve prospěch obviněného, uplatňuje se v dalším řízení zákaz reformace in peius obsažený v § 265s odst. 2 tr. ř. Soudy nižších stupňů jsou při svém dalším rozhodování vázány právním názorem, který Nejvyšší soud vyslovil v tomto rozhodnutí (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)

- [Výkon trestu](#)